

OBCHODNÉ REŽIMY VZŤAHUJÚCE SA NA ROZVOJOVÉ KRAJINY

Rozvojová politika EÚ zdôrazňuje význam obchodu a zameriava sa na krajiny, ktoré to najviac potrebujú. Všeobecný systém preferencií EÚ ponúka rozvojovým krajinám preferenčný prístup niektorého tovaru na trh EÚ. Dohody o hospodárskom partnerstve zaručujú preferenčné zaobchádzanie v prípade krajín Afriky, Karibiku a Tichomoria, zatiaľ čo režim Všetko okrem zbraní sa uplatňuje na najmenej rozvinuté krajiny. Tieto systémy sú v súlade s pravidlami Svetovej obchodnej organizácie.

PRÁVNÝ ZÁKLAD

Právnym základom spoločnej obchodnej politiky je článok 207 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Článok 188 ods. 2 ZFEÚ stanovuje, že na vykonávanie spoločnej obchodnej politiky sa vzťahuje riadny legislatívny postup, ktorý vyžaduje schválenie Parlamentu.

Podľa článku 218 ZFEÚ uzatvorenie medzinárodných obchodných zmlúv, napr. dohôd o hospodárskom partnerstve (DHP), vyžaduje súhlas Parlamentu. Právomoci Parlamentu sa posilnili nielen podľa Lisabonskej zmluvy, ktorá rozširuje rozsah pôsobnosti riadneho legislatívneho postupu, ale aj postupom počas súčasného legislatívneho obdobia. Jeho vytrvalé úsilie o dosiahnutie väčšej transparentnosti obchodných rokovaní viedlo k tomu, že predseda Európskej komisie Juncker vo svojom prejave o stave Únie v septembri 2017 oznámil, že všetky rokovacie mandáty budú odtajnené.

OBCHOD A ROZVOJ EÚ

Oznámenie z roku 2012 s názvom [Obchod, rast a rozvoj: prispôsobovanie obchodnej a investičnej politiky potrebám krajín v najväčšej núdzi](#) bolo významnou zmenou paradigmy EÚ v oblasti obchodu a rozvoja. Hoci v oznámení sa obchod aj naďalej kládol do jadra rozvojových stratégií, zdôraznilo sa v ňom, že treba čoraz viac rozlišovať medzi jednotlivými rozvojovými krajinami a zameriavať sa na tie, ktoré najviac potrebujú pomoc. Stanovilo sa v ňom, že okrem obnovenia významu dodržiavania základných hodnôt EÚ, ako sú ľudské práva, treba zlepšiť súčinnosť medzi obchodnou a rozvojovou politikou EÚ, napríklad zásadou súdržnosti politik v záujme rozvoja a oznámením o programe zmien z roku 2011^[1].

[1] „Zvyšovanie vplyvu rozvojovej politiky EÚ: program zmien“ ([COM\(2011\)0637](#)).

Na multilaterálnej úrovni podporuje EÚ rozvojový program Svetovej obchodnej organizácie (WTO), ktorý sa začal v roku 2001 v Dauhe. V októbri 2015 ratifikovala EÚ dohodu o uľahčení obchodu, ktorá bola uzavretá na deviatej ministerskej konferencii WTO na Bali a ktorá je mimoriadne dôležitá pre rozvojové a vnútrozemské krajiny. Na 10. ministerskej konferencii WTO EÚ – spolu s niektorými ďalšími členmi WTO – veľmi aktívne presadzovala ďalšie otázky záujmu pre rozvojové krajiny. Avšak to, že sa na 11. ministerskej konferencii WTO v Buenos Aires v decembri 2017 nedospelo k výsledkom, zabránilo rozvojovým krajinám v ďalšom pokroku.

Iniciatíva „[pomoc obchodu](#)“, ktorá sa začala v decembri 2005 na konferencii ministrov WTO, dopĺňa rozvojový program z Dauhy a poskytuje pomoc pri budovaní obchodných kapacít s cieľom vytvárať rast a bojovať proti chudobe. EÚ prijala v roku 2007 [stratégiu](#), ktorá sa aktualizovala tak, aby bola v súlade s [programom OSN do roku 2030](#), [konsenzom EÚ o rozvoji](#) a [globálnou stratégiou](#). V júli 2017 Komisia vydala [správu](#), po ktorej v novembri 2017 nasledovalo nové [oznámenie](#) z novembra 2017. Rada k nemu prijala 11. decembra 2017 závery a v auguste 2017 zorganizoval Parlament [vypočutie](#).

VŠEOBECNÝ SYSTÉM PREFERENCIÍ

Účelom systému [Všeobecného systému preferencií](#) (VSP) je uľahčiť rozvojovým krajinám a územiám prístup na trh EÚ formou znížených colných sadziieb na ich tovar. Pôvodne EÚ poskytla jednostranné colné preferencie na vytvorenie dodatočných príjmov rozvojových krajín z vývozu, aby sa mohli opätovne investovať do ich vlastného trvalo udržateľného rozvoja. V rámci reformy z roku 2012^[2] sa systém VSP viac zamerail na krajiny, ktoré sú v najväčšej núdzi – najmenej rozvinuté krajiny – pričom sa zachovali tri zložky systému. Prvým z nich je [štandardný VSP](#): autonómne obchodné opatrenie, ktorým EÚ poskytuje na určitý zahraničný tovar nerecipročný preferenčný prístup na trh EÚ formou znížených alebo nulových sadziieb. Druhý prvok ([VSP+](#)) je osobitná stimulačná dohoda ponúkajúca zníženie cla zraniteľným krajinám, ktoré ratifikovali a implementovali medzinárodné dohovory o ľudských a pracovných právach, ochrane životného prostredia a dobrej správe. Tretím prvkom je iniciatíva [Všetko okrem zbraní](#), ktorá zaručuje 48 najmenej rozvinutým krajinám bezcolný prístup bez kvót do EÚ pre všetky výrobky okrem zbraní a munície.

Kritériá oprávnenosti na štandardný VSP – ktorý poskytuje zníženie cla pri približne 66 % všetkých colných položiek – boli sprísnené, aby zahrnuli iba najzraniteľnejšie krajiny s nízkym a stredným príjmom. Skupina príjemcov sa tak v období 2016 – 2017 podstatne zmenšila zo 176 na 23 a v roku 2019 zahŕňala 16 príjemcov, pričom krajiny, ktoré Svetová banka označila za krajiny s vysokými príjmami alebo krajiny s vyššími strednými príjmami, boli zo systému postupne vyňaté.

VSP+, osobitné opatrenie pre udržateľný rozvoj a dobrú správu vecí verejných, naďalej poskytuje nulové colné sadzby na približne 66 % všetkých colných položiek, ktoré sú v rámci štandardného VSP určené pre rozvojové krajiny označené za zraniteľné. Uplatňuje sa však pod podmienkou, že sa ratifikovalo a vykonáva 27 medzinárodných

---

[2]Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 978/2012 z 25. októbra 2012, ktorým sa uplatňuje systém všeobecných colných preferencií a zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 732/2008 (Ú. v. EÚ L 303, 31.10.2012, s. 1).

dohovorov týkajúcich sa udržateľného rozvoja vrátane dohovorov o základných ľudských právach, dohovorov o právach zamestnancov a určitých dohovorov týkajúcich sa ochrany životného prostredia, ako aj dohovorov týkajúcich sa boja proti výrobe a pašovaniu nezákonných drog. Ak tieto požiadavky nie sú splnené, colná koncesia sa pozastaví. Zoznam príjemcov pokrýva osem krajín. Platnosť týchto dvoch programov VSP sa skončí v decembri 2023.

Iniciatívou Všetko okrem zbraní sa zabezpečuje 48 najmenej rozvinutým krajinám prístup bez ciel a kvót pre všetky výrobky okrem zbraní a munície, a to na neobmedzené obdobie. Patrí medzi ne 34 afrických, osem ázijských a päť tichomorských krajín a jedna krajina v Karibiku (Haiti). Všetky krajiny, ktoré podpísali a ratifikovali dohody o voľnom obchode s EÚ, automaticky prestávajú využívať preferenčné zaobchádzanie, bez ohľadu na to, aká je ich úroveň rozvoja.

DOHODY O HOSPODÁRSKOM PARTNERSTVE

DHP sa stali hlavnými nástrojmi na podporu obchodu medzi EÚ a africkým, karibským a tichomorským regiónom v rámci dohody z Cotonou z roku 2000. Sú základom obchodných vzťahov medzi EÚ a AKT a jedným z troch pilierov dohody, pričom sú navrhnuté tak, aby boli v súlade s pravidlami WTO. Postupne nahrádzajú jednostranný preferenčný obchodný režim EÚ.

Rokovania o DHP začali v roku 2002 a očakávalo sa, že sa uzavrujú do roku 2008. Keďže proces rokovaní trval oveľa dlhšie, ako sa očakávalo, EÚ prijala nariadenie o prístupe na trh s cieľom zabezpečiť dočasné mechanizmy prístupu na trh do roku 2014, ktoré sa následne predĺžilo o ďalšie dva roky, kým sa neuzavrú, nepodpíšu a neratifikujú DHP. Proces nepriniesol zamýšľaný regionálny rozmer, keďže krátko pred uplynutím platnosti nariadenia o prístupe na trh (1. októbra 2016) len dva celé regióny podpísali DHP, ktoré zatiaľ nie sú ratifikované, a v platnosti bola len jedna regionálna DHP. DHP by sa mali zachovať aj vtedy, keď sa skončí platnosť Dohody z Cotonou vo februári 2020 a budú naďalej zohrávať ústrednú úlohu v období po skončení platnosti Dohody z Cotonou.

SÚČASNÝ STAV[3]

DHP s [Karibským fórom](#) (Cariforum) bola prvou regionálnou dohodou, ktorá sa podpísala (v októbri 2008), pričom Parlament ju schválil 25. marca 2009. V súčasnosti je dočasne v platnosti, pričom spoločné orgány v rámci tejto dohody sa od roku 2010 pravidelne stretávajú. Bola prvýkrát preskúmaná v roku 2015 a posledná schôdza spoločných inštitúcií sa konala v decembri 2018 v Castries na ostrove Svätá Lucia a Spoločná rada ministrov sa stretne koncom roka 2019 alebo začiatkom roka 2020.

[Západná Afrika](#): rokovania týkajúce sa regionálnej DHP medzi EÚ a 16 západoafrickými krajinami boli ukončené vo februári 2014 a znenie dohody bolo parafované 30. júna 2014. Následne ho 10. júla 2014 podpísali hlavy štátov Hospodárskeho spoločenstva západoafrických štátov (ECOWAS). DHP podpísali všetky členské štáty EÚ a 15 západoafrických krajín okrem Nigérie. Mauritánia a ECOWAS podpísali 9. augusta 2017 dohodu o pridružení, v ktorej definovali účasť tejto krajiny na obchodnej politike združenia ECOWAS, a to aj pokiaľ ide

o DHP. Pobrežie Slonoviny a Ghana medzitým podpísali bilaterálne dočasné DHP, a to 26. novembra 2008 a 28. júla 2016. Európsky parlament udelil svoj súhlas 1. decembra 2016 a obe dočasné dohody sa predbežne uplatňujú. Ostatné schôdze dočasného spoločného výboru pre DHP s Pobrežím Slonoviny a Ghanou sa uskutočnili v marci 2018 v Abidžane a v januári 2018 v Akkre. Nasledujúce schôdze sa uskutočnia v prvom polroku 2019.

Stredná Afrika: Kamerun bol jedinou krajinou v strednej Afrike, ktorá 15. januára 2009 podpísala DHP s EÚ. Parlament udelil svoj súhlas v júni 2013. Kamerunský parlament ratifikoval dohodu v júli 2014 a dohoda sa predbežne začala uplatňovať 4. augusta 2014. Štvrté zasadnutie Výboru pre DHP sa uskutočnilo v februári 2019 v Yaoundé v Kamerune a ďalšia schôdza je naplánovaná na december 2019 v Bruseli. Medzitým prebieha medzi týmito regiónom a EÚ výmena v súvislosti s prístupím ďalších stredoafrických krajín, ale doteraz nebola uzavretá žiadna regionálna DHP.

Východná a južná Afrika: v roku 2009 štyri krajiny tohto regiónu – Maurícius, Seychely, Zimbabwe a Madagaskar – podpísali DHP, ktorá sa predbežne vykonáva od 14. mája 2012. Parlament udelil súhlas 17. januára 2013. Dohoda je otvorená aj pre ostatné krajiny a Komory ju podpísali v júli 2017. Uskutočnilo sa sedem schôdzí výboru zriadeného na základe dočasnej DHP medzi štátmi južnej a východnej Afriky a EÚ, naposledy v januári 2019 v Bruseli, a nasledujúca schôdza je naplánovaná na koniec roka 2019.

Východoafrické spoločenstvo (EAC): rokovania týkajúce sa regionálnej DHP sa úspešne skončili 16. októbra 2014. 1. septembra 2016 podpísali DHP Keňa a Rwanda, ako aj jednotlivé členské štáty EÚ a samotná EÚ. Proces ratifikácie s Keňou a Rwandou prebieha. Uganda a Burundi aktívne zvažujú podpísanie DHP. 11. novembra 2016 tanzánski poslanci, žiaľ, hlasovali proti ratifikácii DHP. Vo februári 2019 sa EAC dohodlo na ďalších diskusiách s EÚ o otázkach, ktoré sa týkajú niektorých členských štátov EAC.

Juhoafrické rozvojové spoločenstvo (SADC) rokovania o DHP boli v júli 2014 po desiatich rokoch úspešne uzavreté. EÚ a skupina DHP SADC, ktorú tvorí šesť z 15 členov Juhoafrického rozvojového spoločenstva (Botswana, Lesotho, Mozambik, Namíbia, Svazijsko a Južná Afrika), dohodu podpísali v júni 2016 a predbežne vstúpila do platnosti v októbri 2016 po tom, ako Parlament v septembri 2016 udelil súhlas. Mozambik dohodu ratifikoval v apríli 2017. Angola má štatút pozorovateľa a môže sa k dohode pripojiť neskôr. Prvá schôdza Spoločného výboru pre obchod a rozvoj sa konala vo februári 2017 a v októbri 2017 sa uskutočnila druhá schôdza. Tretia schôdza sa uskutočnila vo februári 2018. Po predbežnom vstúpení dohody do platnosti sa strany začali venovať otvoreným otázkam vrátane monitorovania a zapojenia občianskej spoločnosti a inštitucionálneho rámca dohody. Prvá schôdza Spoločného výboru sa uskutočnila vo februári 2019 v Kapskom Meste v Južnej Afrike a prijal sa na nej **inštitucionálny rámec** DHP.

Tichomorská oblasť: EÚ a Papua-Nová Guinea podpísali DHP v júli 2009 a Fidži ju podpísala v decembri 2009. Parlament udelil svoj súhlas v januári 2011. Parlament Papuy-Novej Guiney ratifikoval DHP v máji 2011 a Fidži sa v júli 2014 rozhodlo, že začne predbežne uplatňovať DHP. V júli 2018 Tonga vyjadrila svoj zámer prísť

k DHP. Prebiehajú rokovania so Šalamúnovými ostrovmi a Samoa nedávno ukončila proces pristúpenia k DHP – ktorá je v platnosti dočasne od decembra 2018. Uskutočnilo sa šesť schôdzí Výboru pre obchod zriadeného na základe Dočasnej dohody o hospodárskom partnerstve medzi EÚ a tichomorskými štátmi: v apríli 2011 a vo februári 2012 v Port Moresby a v júli 2013, v júni 2015 a v októbri 2017 v Bruseli. Ostatná schôdza Výboru pre obchod sa uskutočnila v októbri 2018 v Bruseli a ďalšia je naplánovaná na polovicu roku 2019.

Gonzalo Urbina Treviño
04/2019

